

Кулуева Фарида Шабданбековнанын «Колледждерде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды кесипке багыттап окутуунун педагогикалык шарттары» аттуу 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогикалык илимдердин кандидаты окумуштуулук даражасын

изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине расмий оппоненттин

ПИКИРИ

Кулуева Фарида Шабданбековнанын диссертациялык иши педагогиканын актуалдуу проблемаларынын бири болгон колледждерде маалыматтык коммуникациялык технологияларды кесипке багыттап окутуунун педагогикалык шарттары жана окутуунун технологиялары боюнча толук бүткөн жана өз алдынча аткарылган илимий изилдөө.

1. Диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугу. Кесиптик билим берүү системасы студенттердин креативдүү жөндөмдүүлүктөрүн, окуу жайдын бүтүрүүчүлөрү өз ордун таба ала тургандай көндүмдөргө жана билгичтиkerге ээ болушуна басым коет. Дүйнөлүк тенденциядагы коомдун өнүгүү стадиясында массалык глобалдык коммуникациянын өтө тездик менен өнүгүшү адам баласынын иш аракеттеринин бүткүл тармактарында маалыматтык – коммуникациялык технологиялардын колдонулушу менен мүнөздөлөт. 2018-2040 жылга чейинки кабыл алынган Кыргыз Республикасынын туруктуу өнүгүүнүн улуттук стратегиясында санариптик технологияларды б.а. жаңы маалыматтык – коммуникациялык технологиялардын мүмкүнчүлүктөрүн кенири пайдалануу Мамлекеттин өнүгүшүнө зор түрткү берет белгиленген. Быйылкы 2019 – жылдын “Региондорду өнүктүрүү жана өлкөнү санариптештирүү” жылы деп

жарыяланышы менен өлкөнүн баардык тармактарында санаиптештируүгө карата зор иштер жүрүп жатат, анын ичинде билим – берүүнү да санаиптештируү ошол жаңы маалыматтык – коммуникациялык технологияларды колдоно билген адистерди тарбиялоо маселеси турат. Ошол себептен коледждерде кесиптик билим берүүдөгү заманбап педагогикалык шарттарды түзүү, студенттерди кесипке даярдоону жаңыча көз карашта уюштуруу маселелери азыркы күндүн негиздүү талаптарынын бири экендигин белгилеп изилдөө ишинин актуалдуулугун айгинелейт.

2. Изденүүчүнүн диссертациялык ишинде төмөнкүдөй карама-каршылыштардын бар экендигин белгилеген:

- Коомдун компетенттүү кесип ээлерине койгон талаптын күчөшү менен кесиптик окуу жайларда аларды даярдоонун төмөндүгү;
- Тейлөө тармагы жогорку квалификациялуу орто кесиптин ээлерине муктаждыгы менен бул багытта окутуунун педагогикалык шарттарын аныктоо боюнча изилдөөлөрдүн жоктугу;
- Кесиптик ишмердүүлүктө МКТны колдонуу зарылдыгы күч алыны менен аларды калыптандыруунун методикалык жактан жеткиликтүү эместиги.

Ушул карама-каршылыштарды жоюуга карата илимий, жаңы билимдин жоктугу илимий иштин проблемалуулугун аныктап турат.

3. Диссертациялык иште төмөндөгүдөй жаңы жана ишенимдүү илимий натыйжалар алынган:

- Кыргыз Республикасынын орто кесиптик окуу жайларында МКТны кесипке багыттап окутуунун теориялык жана практикалык абалы аныкталып, «орто кесиптик окуу жайдагы технологиялык жактан багыттап окутуу» түшүнүгүнө тактоо киргизилген;
- Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутууну өркүндөтүүнүн педагогикалык шарттары иштелип чыгып, аларды ишке ашыруу модели ишелип

чыгып, педагогикалык процессте ишке ашыруунун жолдору, формалары, методдору системалаштырылган, окутуучулардын компьютердик технология колдонууда билимдерди өздөштүрүүнү, билгичтики жана көндүмдөрдү калыптандыруунун технологиялары сунушталган;

- Изденүүчү тарабынан «Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар» дисциплинасын билим берүүнү өркүндөтүү максатында атайын окуу методикалык комплекси түзүлүп, колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун технологиясы жана илимий-практикалык жактан тастыкталган;
- Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун педагогикалык шарттарынын натыйжалуулугу атайын тажрыйбалык-эксперимент аркылуу жана педагогикалык процессте текшерилип, аныктоочу жана калыптандыруучу эксперименттердин жыйынтыктары аркылуу ынанымдуу чагылдырылып, педагогикалык сунуштар түрүндө берилген.

Диссертациядагы илимий натыйжалар жана жыйынтыктар изилдөө иште 3 бөлүмгө бөлүштүрүлүп иштелип чыккан.

Биринчи бөлүм «Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун теориялык негиздери» деп аталып изилдөөгө коюлган биринчи милдетти чечүүгө багытталган. Маалыматтык – коммуникациялык технологииларды кесипке багыттап окутуу маңызы боюнча ар кандай көз караштарга талдоолор жүргүзүлгөн. Бул бөлүмдө жаңы маалыматтык – коммуникациялык технологииларды кесипке багыттап окутуунун көп кырдуулугу белгиленип ал түшүнүктөргө тактоолор жүргүзүлгөн. Адабияттарга кецири анализ жүргүзүлүп, изилдөөнүн проблемалары боюнча изилдеген белгилүү орус, кыргыз окумуштууларынын эмгектерин системалаштырылып чыккан.

Экинчи бөлүм «Колледждерде маалыматтык коммуникациялык технологииларды кесипке багыттап окутуунун эффективдүүлүгүн жогорулатуунун методологиясы жана методдору» деп аталып, изилдөөнүн

методологиялык негиздерин, методдорун, изилдөөдө коюлган экинчи милдеттин аткарылышы чагылдырылган. Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутууну өркүндөтүүнүн педагогикалык шарттары Кыргыз Республикасындагы орто кесиптик окуу жайлардагы техникалык шарттарын, ал жерде иштеген окутуучулардын технологиялык даярдык деңгээлин сурамжылоо жана атайын байкоолор, ангемелешүүлөрдүн негизинде аныкталып, маалыматтык технологиялык жактан кесипке багыттап окутуунун методикалык модели иштелип чыккан.

Изденүүчү тарабынан «Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар» дисциплинасын билим берүүнү өркүндөтүү максатында атайын окуу методикалык комплекси түзүлүп, колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун технологиясы жана илимий жактан негизделген методикалык сунуштар, иштелмелер окуу процессине киргизилген жана натыйжаларынын практикада колдонулгандыгын тастыктаган акт аркылуу бекитилген.

Үчүнчү бөлүм «Педагогикалык эксперимент жана анын жыйынтығы» деген аталышта болуп, үчүнчү жана төртүнчү милдеттин иш жүзүнө аткарылышын чагылдырылган. Бул бөлүмдө:

- 1) “Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар” дисциплинасынын өзгөчөлүгү терең талдоого алынган жана автор тарабынан иштелип чыккан окуу методикалык комплексинин максаты жана милдеттери аныкталган, эксперимент аркылуу текшерилген.
- 2) Тейлөө адистигиндеги студенттер үчүн МКТны кесипке багыттап окутууну уюштуруудагы талаптар белгиленген жана ошол талаптарды ишке ашырууну модулдук негизде жүргүзүүнү сунуштаган.
- 3) Окуу методикалык комплекстин максаты жана милдеттери так көрсөтүлгөн жана ошону менен бирге тейлөө адистигиндеги студенттерди кесипке багыттап окутууну уюштуруудагы талаптар, дисциплиналы өздөштүрүү компетенциялары көрсөтүлгөн.

4) Аныктоочу жана калыптандыруучу эксперименттер Бишкек шаарындагы коледждерде өткөрүлгөндүгү белгиленген. Студенттерди кесипке багыттап окутууда маалыматтык – коммуникациялык технологияларды колдонуу боюнча даярдык дөңгөлдерин баалоодогу текшерүүнүн жыйынтык таблицалары орточо пайыздык көрсөткүчтөрү менен берилген. Темага ылайык педагогикалык эксперименттердин жыйынтыктарына анализ жүргүзүлгөн.

4. Диссертациялык иштин негизги натыйжалары. Диссертациялык иште изилдөөнүн объектисине, предметине жана максатына ылайык милдеттер аныкталып, ар кандай деңгээлдеги жаңы илимий натыйжалар алынган, жана аларды төмөнкүчө мүнөздөөгө болот:

1-натыйжа: Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун теориялык жана практикалык абалы аныкталып, дидактикалык мүмкүнчүлүктөрү такталган;

2-натыйжа: Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун өркүндөтүүнүн педагогикалык шарттары аныкталып, анын методикалык модели иштелип чыккан;

3-натыйжа: Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун технологиясы жана «Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар» дисциплинасын билим берүүнү өркүндөтүү максатында атайын окуу методикалык комплекси түзүлгөн.

4-натыйжа: Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун педагогикалык шарттары иштелип чыгып, алардын натыйжалуулугу тажрыйбалаык-эксперименталдык жол аркылуу текшерилген жана жыйынтыкталган.

5. Изилдөөнүн теориялык жана практикалык мааниси:

Ф.Ш. Кулеванын «Колледждерде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды кесипке багыттап окутуунун педагогикалык шарттары» деген темадагы диссертациясын кесиптик билим берүүдөгү приоритеттердин бири

каторы кароого болот. Изилдөөнүн негизги бөлүктөрү бири-бири менен логикалык жактан тыгыз байланышта турру менен изилдөөнүн милдеттерин чечүүгө багытталган. Алынган корутундулар, практикалык сунуштар теориялык жана методологиялык жоболор түрүндө таризделген, алар изденүүчүнүн педагогика илимине кошкон жеке osalымын көрсөтөт.

Диссертациясынын төмөнкү илимий жыйынтыктары коллеждердин практикасына киргизилген:

- ✓ студенттердин кесиптик маселелерди камтыган, калыптаандыруу максатын көздөгөн **«Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар»** окуу методикалык комплекси түзүлгөн;
- ✓ түзүлгөн комплекс окуучулардын таанып-билиү аракетин багыттоочу методдор менен камсыздалган жана студенттердин кесиптик билимдерди өздөштүрүү деңгээлдеринин критерийлери иштелип чыккан, алар методикалык моделге ылайык иреттештирилген;
- ✓ иштелип чыккан окуу методикалык комплекси орто кесиптик окуу жайларында, кесиптик лицейлердин окутуучуларынын билимин өркүндөтүү, даярдо жана кайра даярдо курстарында, ошондой эле ар бир адистикке багытталган маселелер жыйнактарын түзүүдө колдонууга болот.

6. Изилдөөнүн жыйынтыктарынын аныктыгы жана далилдүүлүгү төмөндөгүлөр менен негизделет:

Изилдөө ишинде сунушталган методикалык системанын, окутуутарбиялоонун натыйжалуулугу бир нече убакытка созулган педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен тастыкталган. Эксперименттин жыйынтыктарын талдоодо тиешелүү статистикалык критерийдин көрсөткүчү алынган натыйжалардын ишенимдүүлүгүн толук тастыктап турат.

Натыйжалардын далилдүүлүгүн, аныктыгын маселеге тиешелүү көнери илимий адабияттардын талданышы, изилдөөнүн максатына ылайыктуу изилдөө ыкмаларынын колдонулушу тастыктап турат. Коюлган маселенин

фундаменталдуулугун, ачылыш жаткан маселелердин ишенимдүүлүгүн жана баяндалышынын терендигин мүнөздөгөн изилдөө логикасынан изилдөө ишинин натыйжасы жана жыйынтыгы келип чыккан.

7. Диссертациянын практикалык натыйжаларын пайдалануу боюнча конкреттүү сунуштар.

Изилдөө жүрүшүндө алынган оң натыйжаларынын негизинде төмөнлөгүдөй практикалык, илимий – методикалык сунуштар берилет:

1. Изилдөөнүн натыйжасында иштелип чыккан «Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар» аттуу методикалык колдонмо комплексин учурдагы билим берүү процессин технологиялык жактан өркүндөтүүдө колдонуу сунушталат;

2. Коледждерде маалыматтык – коммуникациялык технологияларды кесипке багыттап окутуунун педагогикалык шарттарын колдонмо катары жайылтуу сунушталат.

3. Маалыматтык - коммуникациялык технологияларды кесипке багыттап окутууга сунушталган компьютердик прикладдык программаларды кеңири жайылтууну жана ошону менен бирге аларды окуу процессинде пайдаланууга карата методикалык колдонмоловорду иштеп чыгуу сунушталат.

3. Изилдөөдө алынган илимий жаңы жыйынтыктарды, теориялык талдоолорду жана жүргүзүлгөн анализдерди салыштырма катары кийинки изилдөөлөрдө колдонууга болот.

8. Изилдөөчүнүн жеке салымы. Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун теориялык жана практикалык абалы аныкталып, дидактикалык мүмкүнчүлүктөрү такталган. Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутууну өркүндөтүүнүн педагогикалык шарттары аныкталып, анын методикалык модели иштелип чыккан. Колледждерде МКТны кесипке багыттап окутуунун технологиясы жана «Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар» дисциплинасын билим берүүнү өркүндөтүү максатында атайын

окуу методикалык комплекси түзүлгөн. Колледждерде МКТны кесипке багыттаап окутуунун педагогикалык шарттары иштелип чыгып, алардын натыйжалуулугу тажрыйбалык-эксперименталдык жол аркылуу текшерилген жана жыйынтыкталган. Алынган жыйынтыктар, практикалык сунуштар теориялык жана методологиялық жоболор изенүүчүнүн педагогика илимине кошкон жеке салымын көрсөтөт.

9. Изилдөөнүн жыйынтыктары илимий-практикалык конференцияларда апробацияланган. Изилдөөнүн темасы боюнча 18 макала, жарыяланган, ал эмгектер негизинен изилдөөнүн багытына туура келет. Алардын негизгилери илимий-практикалык конференцияларда жана семинарларда, көнешмелерде талкууланган.

10. Диссертациянын мазмуну менен авторефераттын мазмунунун шайкештиги.

Авторефераттын мазмуну диссертациялык иштин теориялык негиздерине, илимий аппаратына, изилдөө методдордуна жана анда коюлган изилдөөнүн максаты менен милдеттерине толугу менен дал келет.

11. Жогоруда белгиленген жетшкедиктер менен катар диссертациянын мазмунунда төмөнкүдөй айрым мүчүлүштүктөр учурдайт:

1) Диссертацияда кээ бир абзацтар абдан узун сүйлөм болуп калган, ошолорду кыскартып 2-3 сүйлөмгө бөлүп түшүнүктүрөөк берилсе жакши болмок, 36 беттеги, 24 – 15- беттеги абзацтар өтө узун берилген.

2) 52-беттеги КР дын токтомуна ылайык бекитилген комптененттүүлүк негиздеги Долбоор деп берипсиз да, кайра жалпы компетенттүүлүк берилгени менен кесиптик компетенттүүлүк берилбegen деген тыянак жазылган, ушуга толук маалымат берилсе жакши болмок.

3) «Кесиптик ишмердүүлүктөгү маалыматтык технологиялар» аттуу окуу методикалык комплексин Web – технологиянын мүмкүнчүлүктөрүн пайдалануу менен автоматташтырылып практикада, экспериментте колдонулса

абдан жакшы болмок. Электрондуу окуу методикалык комплекс Web сайт болуп иштелип чыкса колледждин мугалимдерине жакшы усулдук материал болмок.

Аталган пикирлер каалоо мүнөзүндө болуп, бул мүчүлүштүктөр эмгектин маанисин төмөндөтпөйт, диссертациянын жалпы сапатына, мазмунуна олуттуу таасирин тийгизе албайт.

ЖЫЙЫНТЫК

1. Кулуева Фарида Шабданбековнанын «Колледждерде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды кесипке бағыттап окутуунун педагогикалык шарттары» аттуу 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациялык ишин толук бүткөн бир бүтүн эмгек десек болот. Диссертациялык иш Кыргыз Республикасынын жогорку аттестациялык комиссиянын «Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү жобосуна» жана коюлган талаптарга толук жооп берет.

2. Диссертациялык иштин автору Ф.Ш. Кулуева 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга толук татыктуу.

**Расмий оппонент,
педагогика илимдеринин кандидаты,
доцент:**

Педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденин алуу үчүн 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканың жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча боюнча Кулуева Фарида Шабданбековианын “Колледждерде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды кесипке багытташ окутуунун педагогикалык шарттары” аттуу темадагы диссертациясын экспертик баалоонун

чен-өлчөмдөрү

Катар №	Баалоонун негизги чен-өлчөмдөрү	Баллдардын саны
I	Актуалдуулуктун чен-өлчөмдөрү	
1.	Изилдөө проблемаларынын иликтенгендиги	4,5
2.	Тандалып алынган теманын актуалдуулугунун негизделиши	5
3.	Иштөмөлөргө жасалған мамиленин артыкчылыктары	4,5
4.	Автордук жумушчу божомолдун логикалуулугу	4,4
5.	Максаттын жана милдеттин баяндалышы жана өз ара байланышы	4,4
Баллдардын сүммасы		22,8
Орточо балл		4,6
II	Жаңылыктардын чен-өлчөмдөрү	
1.	Изилдөөнүн принциптүү жаңылыгы	4,5
2.	Илимий-усулдук мамиленин жаңы экендиги	4,5
3.	Көтөрүлгөн негизги жоромолду типтештируү	4,5
Баллдардын сүммасы		13,5
Орточо балл		4,5
III	Сапаттын жана деңгээлдин чен-өлчөмдөрү	
1.	Изилдөөнүн уюштуруулушу жана методологиясы	5
2.	Илимий теориялык ресурстары	5
3.	Изилдөөнүн илимий колдонуучулук ресурстары	4,5
4.	Материалдарды иштеп чыгуунун негиздүүлүгү	4,5
5.	Теориялык натыйжа (фундаменталдуулугу)	4,5
6.	Натыйжалардын практикадагы зарылдыгы	5
7.	Максаттын жана милдеттин ишке ашырылып деңгээли	5
Баллдардын сүммасы		33,5
Орточо балл		4,7
IV	Апробациялангандыктын чен-өлчөмдөрү	
1.	Публикациянын толуктугу, деңгээли жана географиясы	4,5
2.	Ачык апробациялоонун толуктугу жана географиясы	5
3.	Белгиленген мұктаждыкты канаттаандыруу деңгээли	4,5
4.	Изилдөөгө жеке салым	5
Баллдардын сүммасы		1,9
Орточо балл		4,7
V	Жол-жоболоштуруу сапатынын чен-өлчөмдөрү	
1.	Диссертацияны жол-жоболоштуруунун сапаты	4,5
2.	Авторефератты жол-жоболоштуруунун сапаты	5
Баллдардын сүммасы		9,5
Орточо балл		4,4
VI	Диссертацияны «өткөрүүнүн» чен-өлчөмдөрү	
1.	Коргоо алдындағы жол-жоболордун шайкештиги	5
2.	Коргоо жол-жоболорунун шайкештиги	5
Баллдардын сүммасы		10
Орточо балл		5
Баллдардын жалпы сүммасы		108,3
Орточо балл		4,4

Расмий оппонент: п.и.к., доц.

А.Д. Ибраевдин колун тастыктаймадын
Кадрлар бөлүмүнүн башчысы:

А.Д. Ибраев

